

yaramon (*B*) (iaramon).

yaun (*L*) [*y* tildé].

jai (*B*) (*j* français).

jei (*S*) —

Quant à la jota guipuzcoane, je ne suis pas d'avis de la conserver dans l'euskera unifié pour les deux raisons que je vous ai déjà données.

1° C'est un son guttural, désagréable à entendre ;

2° C'est un son relativement récent dans la langue basque et une altération de *i* (comme cela s'est produit dans la langue espagnole au quatorzième ou quinzième siècle, et comme cela s'est produit dans le patois charentais, en France, où le mot « joli » se prononce avec la jota espagnole).

Néanmoins, si l'Académie décide de conserver la jota espagnole dans quelques mots de la langue unifiée, je propose qu'on représente ce son par : *jh* ou *hj*.

---

§ VIII

EUSKALKI ALA EUSKALGI?

(EGUZKITZA YAUNAK BATZAR BERTAN EGINDAKO IKERPENA)

Euskalzain baño euskaltzain egokiago zala adierazteko asmoz, auferagoko txostenean izpiakera-lege auxe aurriztu ta aztertu neban : « l, n ta r' ren jarai ts ta tz egokiago dagoz, euskera-mamiago dira s ta z baño. » Iru abots ofeitatik lenengoak (l'k) s ta z aldaturik, ts ta tz egiteñ dituala erakutsi ezkerero, neure asmo oñi buruz beste eginbeafik ez neukan eta beste abots hñak ufengo baterako itxi neikezala edonok dakus : baña abots ofeik banakatzeari ez neutsan ondo eretxi. Eta egiz, aitaturiko

iru abots ofeik, euren ufengo datoítzan s ta z'ri alda-kuntza bardiña aferazten dautse; lege baten azpian da-biltz eta, au onelan izanik, irurak alkafeñ jafai, banan-duta baño, obeto egozala dirudi.

Oraingo txosten onetan abots ofien beste izpiakera-lege bat azaldu nai neuke; baña irugafeñ abotsak beste biai aguf-egiten dautsela uste dot; bere bidean zeaf bakañik doala deritxat eta, augaitik, irurak batera, lege baka-faren azpian ezin saftu neikez.

L ta n'k, euren jafai datoítzan p, t, k, sañitan bigundu ta b, d, g, egiten dabez : R'k bigundu iñoz bez, edo guztiz gitxitan : gogofu, ostera, iñok uste daun baño sa-ñiago. Aldakuntza oneik bana-banan eta bigafeñ izki onein buruz-buru, ikusi daiguzan.

I. P`guztiz gitxitan aldatu doa : nik beintzat, abots onen aldakuntza gitxi batzuk baño ez ditut idoro : ai-solbe, axolbe, estalbe, ilunbe itzalbe *denbora* txinbart. — Pe atzizkia-be-ren aldakuntza ete-da beti? — Askok ori uste dabe; baña batzuetan beintzat, ikuípen baírdiña ez daukela dirudi ta atzizki bi ete-diran susmoa daukat. Basabe, Mendibe ta Uribe'ren « be » ofek eta egape, eskupe ta sasipe'ren « pe » onek, gauza bi adierazten dauskue-zala-ta nago; baña dana-dala onako-pe au arako-be'ren aldakuntza baño ezpa-litz be atzizki onek, aizolbe, axolbe estalbe ta saranbe ofeitan daukan ikuípenagaz, l, n au-fetik euki ezik, beti-pe erabilten dogula oafu bedi.

II. T askozaz be geyagotan aldatzen da. Ona emen : ta = da : taí, tiaí = daí, diaí : tari, tasun, laun = dari, dasun, daun egiten dira.

Primero : Il *da* gero : ildakoaren, izandakoaren, egin-dakoan; emen egon *da* gero, jan *da* otz : aitapondako, menda.

Segundo : Apaldañ, bazkaldañ, bazkaldiañ, gosaldañ, ergoyandañ, isfaeldañ, mahaindañ, sukaldiañ.

Tercero : Aintzindari, aitzindari, altzindari, asaldari, astindari, aufendari, bañandari, danbolindari, gibeldari, ibildari, lakondari, sukaldari, zaplandari, ufundari, ondasun, ibildaun.

Te = de : tegi = degi : helde, eldekofi, eskinde, igande, hilde iraulde, (den), mendekoste, ponde, uñinde. Segundo : agindegi, bustindegi, lafazabaldegi, oxindegi, aitzindegi, aintzindegi, arakindegi, arandegi, arandegi, afaindegi, asundegi, bañendegi, eskindegi, eundegi, ezpaldegi, gaztandegi, hildegi, ilagindegi, illemozkindegi, irindegi, irundegi, iskindegi, lañuaphaindegi, mindegi, mofoindegi, okindegi, presondegi, urbildegi, urdandegi, zaindegi, zergabildegi.

Ti = di : tik = dik : andi, ilendi, hilindi, zirindi : andik, andio, andiko; emendik, emendio, emendiko; gaindi, gandi, gandik; lendik, lendandik, lendaztandik; nondik, nundik, txikitandik.

To = do : abendo, ondo, sendo (to) uheldo, zaindoki, zeñaldo, zifindola : Beriz enendoñke Aramayo kontrara.

Tu = du : abendu, aitazaindutasun, mendu, merezimendu, saindu, sainda, sandu, zimendu. Eñonkaldañ eta zuberotañak, sañitan ez; baña beste euskaldun enparaurok, aditz eñatoñiak egiteko darabilgun-tu atzizkiaren t ori, afez aldatzen dogu.

L'ren ostein : abaildu (abañdu, afaldu, apaldu), amildu, angeldu, argaldu, arildu, afañldu, afañkaldu, asaldu, askaldu, aspeldu, auldu, azpildu : bealdu, bialdu, bidaldu, bildu, biphildu, biribildu; epeldu, erabildu, herbaildu, erbaldu, erdoildu, ergeldu, heñenbeldu, ezpaldu; gibeldu, goibeldu, gosaldu, gurbildu; jabaldu, indikildu, iñuldu, irabildu, iraldu, ixildu, ixtildu, itzaldu; karkaildu, karsoildu, kaskaildu, kaskaldu, kikildu, kimildu, kiribildu,

kirimildu, kirikildu, kiskaildu, kiskaldu, kiskildu, kozkildu, kubildu, kukuldu, kurkuildu; makaldu, mar-
duldu, marguldu, masaldu, maskaldu, mazkaldu, mas-
kildu, mazpildu, moskildu, moteldu, murgildu, mus-
kildu, muskuldu, mutildu, mutuldu; hobiieldu, hobildu,
odoldu, oihaldu, oildu, okildu, oldu, opildu, orapildu,
ospeldu, ozkaildu, ozkildu; pipildu, pizkoildu, pir-
tsildu, pispildu; saildu, sakaildu, samildu, seaildu, sen-
daldu, sispildu, soildu, suskuldu; xabaldu, xakaildu,
ximaldu, ximeldu, xipildu, xixkaildu, xispildu, xotildu,
xurpaildu; tartaildu, trepeldu, txepeldu, tximaldu, txi-
meldu, tximildu, txokoldu, txarabildu, txorobildu, txu-
kuldu, txuzkuldu; ubeldu, ueldu, ugaldu, uieldu, uldu,
umeldu, ufbildu, urkeldu, urkildu, urkuldu, ufikaldu,
uxaldu, uxeldu, uskaldu, uspeldu, usteldu, uxuldu,
hutsaldu, uzkaldu; zakaildu, zakildu, zarbaildu, zar-
beldu, zargaildu, zarkuldu, zarpaildu, zarpildu, zer-
beldu, zefepeldu, zezelsu, zildu, zimeldu, zimildu, zipildu,
zirpildu, zirtzildu, zitaldu, zizkaldu, zoldu, zubildu, zur-
bildu, zurunbildu, zuzpildu.

N' ren ja'rai : abaindu, agindu, aintzindu, alargundu,
albaindu, albandu, aldendu, aldondu, arbindu, arindu,
armindu, astindu, azkendu, azundu; bakandu, banandu,
bardindu, batzaindu, batzandu, berandu, berendu, be-
randu, bigundu, bikhundu, biñandu, birindu; ebaindu,
edendu, egafmindu, eradendu, *erandu*, erdikindu, es-
kaindu, etzindu, eundu, ezaindu; gallendu, gebendu,
gehiendu, geundu, girbindu, gizendu, gohaindu, gu-
rendu; jakandu, jaundu, iguindu, ilhaundu, illundu,
hiragundu, iraindu, irazkindu, irendu, irindu, irundu,
ixundu, itandu, itundu, itzindu, itzundu; kadendu, kar-
mindu, kemendu, kimindu, kikindu, kokendu; labandu,
lagundu, lakaindu, lakandu, lafaindu, lafindu, lerdendu,
lerindu, leundu, leusindu, lirindu, lizundu, loisindu,

loisindau, lofindu; mamindu, mifindu, mofoindu, moskindu, muskindu; ondu, ohoindu, orbaindu, orbandu, ordaindu, ordendu, oskindu; otzandu, ozerru, ozmindu, ozpindu; pinpirindu, pupirindu; sakondu, samindu, sarkindu, somindu, sopindu, sorpindu, sotofoindu, sumindu, surmindu; xikindu, xilindu, xopindu, xuxendu; tartaindu, txikindu, txolindu, urdindu, urgundu, urmindu, ufandu, ufendu, ufindu, ufundu, usaindu, urzindu, usandu, uxindu, utzundu; zaindu, zarbindu, zedendu, zekendu, zertzendu, zezendu, zikindu, zirindu, zirthoindu, zordundu, zugirindu, zuifindu, zurmindu, zurindu, zufuindu, zutindu, zutundu, zuzendu.

III. Ka=ga : kari=gari : kaí=gaí, egin oi dira : hailgako, hailgatu, arilgatu, arin-aringa, afenga, besanga, estulga, firlingatu, koronga, muxinga, palanga, priztinga, sabunga, zainga, sardanga, tangada, tilinga, tranga, trongada, txifinga, txifingola, txopinga, uxinga, zabunga, zanga, ziringa. Segundo : aringari, gabongari, saingari, zufungari. Tercero : elgaí, mingaí.

Segundo : Be=ge, keta=geta, kerí=geri : ahalge, ahalgetu, ahalgekof; hailgeta, arilgeta, azalgeta; maingeri, zaplanderi.

Tercero : Ko=go : koí=goí : hailgo, arilgo, ango, emengo, alango, auferengo, atzerengo, auferengo, azkenengo, banengo, binengo, irunengo, launengo, azazango, babazango, bardingo, beingo, beingotz, bera-gango, beregango, bestelango, bururengo, eguneando, gehiengo, gerorengo, gayengo, gofingo, lango, lelengo, lenengo, maingu, maingutasun, maizango, oñengo, ointsuengo, olango, onango, ondorengo, orañengo, oraingo, ósterengo, potingo, potxingo, potxongo, sabelerengo, xuringo, tilingo, ufengo, urteango, zango, zelango, zungo, zuringo, bardingote. Segundo : ahalgoí, mingoí, malgoí.

Cuarto : Ki=gi : kunde=gunde : estalgi (lasto-estalgi, buruestalgi, oatz-estalgi, ohoin-estalgi, uztañ-estalgi) esangi, ipingi, iraulgi, mingi, odolgi ongi (ongialdi, ongiena, ongiegile, ongiegi, ongietofi, onginai), ozengi, tingi, ungi=ongunde.

B'k, lenengo ta bein, beste abots biok egiten dabezan aldakuntza ofeik ez dagiz. Lenen idoro dodazan itz gitxi batzuk bakañik aitatuko dodaz : agufu, haidofu, ayeftu, aitoftu, akeftu, alkeftu, aspeftu, axteftu, atxuftu, antoftu, azkofu, bioftu, bizkofu, makuftu, mukeftu ta a. : agoftasun, agoñte, agoftegi, aidoftasun, azkaftasun, azkofasun, bakaftasun, bizkofasun; bakañti, balduñti, bilduñti, oftik; agufka, apufka; aiheñdoñ, bilduñkoñ; auñkeri, aidoñkeri, aspeñkeri, aspeñkoi, asperkunde t. a.

Bigañengo, bigunak gogofu be, sañitan egiten ditu. Ona emen : arkazte, agerkai, auñkintza, añañkaintz, añañkaizto, aspeñkallu, atxufkintza, biufkai, egufkin, egufkintza, erkain, erkhaitz, eñkihen, eñkohen, erkoñdin, ihaurkei, ufkaraun, burpide, gurpide, burpil, gurpil, berpatu, berpertan, berpera, berpertatik, berpetan, *aorpegi*, *aurpegi*, erpuru, erpuruko, etofñari, etofñide, erpe, auñtanik, ertun.

Norbaitek erantzun dagiket : I ta n'ren osteko aldakuntza ori darakusen itzak bildu dozuz : baña ainbakorik ez ete-dago? Bai dagoz eta auñez. Guztiak emen aitatzea arlo luzeegia izango litzake-ta. Iztegiko lenengo izkian idoro dodazanak bakañik aitatuko ditut : abelkera, abeltegi, agozabalka, aihaltiañ, aihaltu, aigaltu, aispiltu, aiskolta, altegi, amilttegi, amiltoki, angeltasun, apaltasun, apalttegi, arkaltasun, aizkolkari, axkolkari, amilka, amilkof, anbelka, anbeltoki, anbilkatu, akolkatu, arilkari, axolti, astalka, astalkari, astalko; aginkari, agintari, agintaritza, aginte, aintzinkari, aitzinka, alañguntegi, hankof, hankofasun, amental, arbintasun, ardan-

tegi, arintasun, astuntasun; hazberapenti, añenti, anenka, aldamenka, arlankaitz, afankura, astalka t. a. Ager da, ba, itz askotan aldakuntzarik ez dagoala : baña beste askotan aldakuntza ori egiten dala be lentxuago ikusi dogu.

Orain ba : aitaturiko aldakuntza ori, iñoz egitekotan, gertaldi bi oneitan gitxienez be egin bea' dala dirudi : lenen, abots bardiñeko ta iku'pen berezi bikoitzak era- gozteko, bea'ezkoa danean; biga'fen, abots gogo'f eta ba'rdiñak alka'fen ja'fai ba'leto'fz, itz osoa bigun eta go- zoago izan dedin, izpiakera-arauz aldatu leikena, kezka barik aldatu bea' dala deritxat.

Estalgi, iraulgi ta odolgi'k abots ba'rdiñik ez dauke alka'fen ja'fai : euskalki'k bere *kalki* ori o'f darakus : izpia- kera-arauz biga'fen k ori g izan daiteke : aldakuntza au egiteko, beste iru itz o'feitau baño zegati o'bea dago : be- raz, euskalki baño euskalgi o'beagotzat daukat.

---

§ IX

ERDERATIKO-ITZAK, ITZ-BARĪJAK ETA AINTXIÑA-ITZAK

(GARIĪ. 23° BATZARAN ALTUBE YAUNAK EGINDAKO IKERĪPENA¹)

ASTE-ATALA

¿ Itz-talde o'feetatik, zeintzuk ontzat artu bea' dira eta zeintzuk baztatu ?

.Euskaltzaindiarentzat erabagirik betetze-e'frezena u'fengo bijoetatik bat litzate :

I. Bota sokondo batera erderatiko itz oro eta ordez-

1. Ikus EUSKERA onen I^o Atala, 78' ga'fen o'fian.